

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 377:0/9]-044.337

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13383904>

Вдосконалення практичної підготовки здобувачів освіти у навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти

Олійник Віктор Васильович

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, професор кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 04053, Україна, м. Київ, вул. Січових стрільців, 52-А,
<https://orcid.org/0000-0002-2576-0722>

Купрієвич Вікторія Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 04053, Україна, м. Київ, вул. Січових стрільців, 52-А, <https://orcid.org/0000-0002-8196-8309>

Рожнова Тетяна Євгенівна

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 04053, Україна, м. Київ, вул. Січових стрільців, 52-А,
<https://orcid.org/0000-0002-3608-8943>

Прийнято: 12.08.2024 | Опубліковано: 29.08.2024

***Анотація:** У статті розглядаються ключові стратегії та підходи до вдосконалення практичної підготовки здобувачів освіти у навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Розкрито особливості організації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців в навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти. У межах дослідження окреслено аспекти використання управлінського інструментарію для забезпечення ефективності й прозорості процесу професійної підготовки. **Метою** статті є дослідження ефективних стратегій і підходів до вдосконалення практичної підготовки здобувачів освіти у навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти, а також специфіки цієї підготовки та механізмів її впровадження. **Методи дослідження** - теоретичний аналіз і синтез ідей, результатів, теоретичних положень, представлених у науково-педагогічній літературі; узагальнення та систематизація результатів існуючих досліджень з даної теми. **Результати дослідження:** аналіз наукових праць дозволив визначити сутність поняття «професійна підготовка»; обґрунтовано механізми реалізації професійної підготовки майбутніх фахівців, проаналізовано вітчизняний досвід процесу професійної підготовки здобувачів освіти; розкрито особливості алгоритму впровадження підготовки здобувачів освіти у навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти. У **висновках** зазначено, що: основна увага приділяється оновленню матеріально-технічної бази, інтеграції сучасних технологій, співпраці з підприємствами, підвищенню кваліфікації викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, розробці модульних програм навчання та впровадженню практичних завдань. Аналізуються способи покращення якості підготовки здобувачів освіти, що*

відповідає актуальним вимогам ринку праці. Стаття надає рекомендації для підвищення ефективності навчально-практичних центрів, що сприяє формуванню конкурентоспроможних фахівців, готових до професійних викликів.

***Ключові слова:** професійна підготовка, заклад професійної (професійно-технічної) освіти, навчально-практичні центри, компетентність, результати навчання, зміст професійної підготовки.*

Improving the Practical Training of Students in the Educational and Practical Centers of Vocational (Vocational and Technical) Educational Institutions

Oliynyk Viktor Vasylyovych

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, full Member (academician) of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, professor of the department of open educational systems and information and communication technologies of the Central Institute of Postgraduate Education, State Institution of Higher Education «University of Educational Management» of National Academy of Educational Sciences of Ukraine, 04053, Ukraine, Kyiv, Cichovykh stril'tsiv Street, 52-A, <https://orcid.org/0000-0002-2576-0722>

Kupriievych Viktoriia Oleksandrivna

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Docent, associate professor of the Department of Professional and Higher Education of the Central Institute of Postgraduate Education, State Institution of Higher Education «University of Educational Management» of National Academy of Educational Sciences of Ukraine,

04053, Ukraine, Kyiv, Cichovykh stril'tsiv Street, 52-A, <https://orcid.org/0000-0002-8196-8309>

Rozhnova Tetyana Yevgenivna

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Docent, professor of the department of pedagogy, administration and special education of the Educational and Scientific Institute of Management and Psychology, State Institution of Higher Education «University of Educational Management» of National Academy of Educational Sciences of Ukraine, 04053, Ukraine, Kyiv, Cichovykh stril'tsiv Street, 52-A, <https://orcid.org/0000-0002-3608-8943>

***Abstract:** The article deals with the key strategies and approaches to improving the practical training of students in the educational and practical centers of vocational (vocational and technical) educational institutions. It highlights the features of organizing the professional training process of future specialists in the educational and practical centers of vocational (vocational and technical) educational institutions. The study outlines aspects of using management tools to ensure the efficiency and transparency of the professional training process. **The aim of the article** is to explore effective strategies and approaches to improving the practical training of students in the educational and practical centers of vocational (vocational and technical) educational institutions, as well as the specific nature of this training and the mechanisms for its implementation. **The research methods** include theoretical analysis and synthesis of ideas, results, and theoretical propositions presented in the scientific and pedagogical literature; generalization and systematization of existing research results on this topic. **The research results** show that the analysis of scientific works allowed for defining the essence of the concept of “professional training”; the mechanisms for implementing the professional training of future specialists were*

*substantiated, and both national experiences of the process of students' professional training were analyzed; the specific features of the implementation algorithm for student training in the educational and practical centers of vocational (vocational and technical) educational institutions were revealed. **The conclusions** indicate that the primary focus is on updating the material and technical base, integrating modern technologies, cooperating with enterprises, improving the qualifications of educators in vocational (vocational and technical) educational institutions, developing modular educational programs, and implementing practical tasks. The article analyzes ways to improve the quality of student training to meet current labor market requirements. Recommendations are provided to improve the effectiveness of educational and practical centers that contribute to forming competitive specialists prepared for professional challenges.*

Keywords: *professional training, institution of professional (vocational and technical) education, educational and practical centers, competence, learning results, content of professional training.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями (Вступ). У подоланні соціально-економічних викликів та проблем, зумовлених військовою агресією російської федерації, надважливу роль сьогодні відіграє система професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О), основним завданням якої є підготовка висококваліфікованих та конкурентоздатних робітничих кадрів для повоєнної відбудови інфраструктури, національної та регіональних економік. За таких умов актуалізується важливість створення та діяльність навчально-практичних центрів галузевого спрямування, які функціонують на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти та дозволяють максимально наблизити навчально-виробничий процес до умов сучасного високотехнологічного виробництва.

Важливість якісної практичної підготовки здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) зростає з огляду на швидкі зміни на ринку праці, розвиток нових технологій та підвищення вимог до кваліфікації фахівців. Нестача відповідних практичних навичок у випускників часто є причиною їх низької конкурентоспроможності на ринку праці.

Таким чином, проблема вдосконалення практичної підготовки у навчально-практичних центрах ЗП(ПТ)О є актуальною як з наукової точки зору, так і з практичної. Вона вимагає комплексного підходу до модернізації навчальних методик і матеріально-технічної бази, а також постійної адаптації навчальних програм до реальних умов праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Огляд літератури). Результати аналізу наукових досліджень і публікацій засвідчили, що питання професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗП(ПТ)О не є новим явищем у педагогічній науці та перебувають на етапі вивчення у вітчизняних науковців. Варто зазначити, що окремі аспекти, пов'язані з розкриттям порушеної проблеми, висвітлено в дослідженнях Н. Ничкало [7], В. Олійника [8; 9], Л. Сергєєвої [12; 14; 17] (концептуальні засади розвитку системи П(ПТ)О), С. Вітвицької, О. Ковальчук, О. Усатої [6] (проблеми моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів), В. Ковальчука [11], Т. Стойчик [13; 16] (процеси організації освітньої діяльності в ЗП(ПТ)О), В. Радкевич [10], Т. Сорочан [15] (аспекти розвитку безперервної професійної освіти).

Дана стаття є логічним продовженням наших попередніх публікацій, в яких ми розглядали аспекти управління підготовкою фахівців в ЗП(ПТ)О [4; 5; 9] та розкривали проблему безперервності розвитку професійних якостей керівників та педагогічних працівників ЗП(ПТ)О [2; 3; 18].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, окреслене нами питання має помітний рівень дослідженості, проте впевнено можемо стверджувати, що науковцями воно не вивчено в комплексі. Підготовка фахівців потребує постійного оновлення освітніх стандартів, упровадження новітніх технологій навчання, змісту професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до необхідних професійних компетенцій, де компетентність розглядається як запланована мета освіти. Попри великий обсяг наукових праць, існує нагальна потреба в глибшому дослідженні практичних впроваджень нових підходів та технологій в освітній процес, що суттєво може поліпшити підготовку фахівців і їх здатність адаптуватися до вимог сучасного ринку праці.

З огляду на це в статті розглянемо ще недостатньо вирішену на сьогодні проблему стратегій та підходів, які можуть забезпечити високу якість професійної освіти та підготовку конкурентоспроможних фахівців для повоєнного відновлення країни. Це включає аналіз потреб ринку праці, розробку нових навчальних програм, що враховують ці потреби, і тестування нових методик навчання, що сприяють підвищенню рівня підготовки здобувачів освіти.

Це дослідження має на меті внести певний вклад у теоретичні та практичні аспекти означеної проблематики, сприяючи вдосконаленню практичної підготовки здобувачів освіти у навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти та підвищенню якості професійної освіти загалом.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження ефективних стратегій і підходів до вдосконалення практичної підготовки здобувачів освіти у навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти, а також специфіки цієї підготовки та механізмів її впровадження.

Основні завдання, виходячи з поставленої мети, полягають у наступному: проаналізувати наявний стан практичної підготовки здобувачів освіти в навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти; виявити наявні проблеми та виклики, що стоять перед навчально-практичними центрами ЗП(ПТ)О; дослідити вимоги ринку праці до кваліфікаційних навичок та знань, які повинні мати здобувачі освіти ЗП(ПТ)О.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів (Результати дослідження). У працях вітчизняних науковців Н. Ничкало [7], В. Олійника [8], В. Радкевич [10], Л. Сергеевої [12] та ін., наголошено на тому, що професійна (професійно-технічна) освіта є складником української системи освіти, де здобувач може оволодівати базовими та спеціальними компетенціями, розвивати свій творчий потенціал, гідно представляти себе, свій народ у світовій цивілізації за певною професією. Оновлення професійної (професійно-технічної) освіти нині посідає пріоритетне місце в українській системі освіти. Сучасний стан професійної (професійно-технічної) освіти засвідчує низький рівень кваліфікації, що суперечить вимогам роботодавців і запитам суспільства, а отже, актуалізує потребу в підвищенні якості освітніх послуг.

Активне реформування професійної (професійно-технічної) освіти в Україні почалося у 2019 році і триває навіть в умовах повномасштабної війни. Не менш важливим сьогодні є оновлення змісту та підвищення якості професійної освіти, розроблення нових освітніх стандартів, короткотермінових програм навчання, посилена увага до роботи навчально-практичних центрів на базі ЗП(ПТ)О, модернізація наявних програм підвищення кваліфікації педагогів, розроблення і адаптація навчальних онлайн-курсів і матеріалів. Всі ці кроки направлені на кінцевий результат – конкурентоспроможний випускник

ЗП(ПТ)О. Нині, як ніколи Україна потребує фахівців робітничих спеціальностей, які будуть відбудовувати країну.

Сучасні реалії стрімко змінюють державну політику у сфері реформування професійної (професійно-технічної) освіти, що спрямована на відбудову зруйнованих об'єктів інфраструктури, економіки та покращення соціального добробуту. У цьому контексті вагому роль відіграють робітничі професії, що нині особливо затребувані на ринку праці [1].

Для підготовки конкурентоспроможних працівників необхідні кардинальні зміни у функціонуванні й розвитку професійної освіти в Україні. Реформування системи управління П(ПТ)О передбачає, зокрема, створення на базі ліцеїв, училищ навчально-практичних центрів.

Навчально-практичні центри (далі НПЦ) – це структурний підрозділ закладу професійної освіти з новим обладнанням і технікою, де проводять практичні заняття для здобувачів освіти, а для дорослого населення організовують підвищення кваліфікації та перепідготовку. Ресурси НПЦ також можуть бути використані для підвищення кваліфікації робітників підприємств, стажування майстрів виробничого навчання з інших закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Водночас заклад освіти має право надавати платні послуги фізичним / юридичним особам із виготовлення продукції, що сприятиме збільшенню надходжень до спеціального фонду для подальшого провадження статутної діяльності.

Успішне функціонування навчально-практичних центрів ЗП(ПТ)О зможуть забезпечити: тісну співпрацю із замовниками робітничих кадрів у підготовці кваліфікованих робітників для конкретних потреб підприємств регіону; оновлення переліку та ліцензування нових професій і видів підготовки; впровадження новітніх виробничих технологій в освітній процес; модернізацію

матеріально-технічної бази відповідно до рівня сучасного виробництва; відповідне кадрове забезпечення.

Таким чином, професійна підготовка здобувачів освіти в навчально-практичних центрах на базі освітніх закладів професійної (професійно-технічної) освіти дає можливість наближати систему підготовки фахівців до умов виробництва.

Основні завдання навчально-практичних центрів, крім професійної підготовки здобувачів освіти: покращення професійної підготовки слухачів закладу, перепідготовка незайнятого населення, тобто співпраця з центрами зайнятості, підвищення кваліфікації, стажування робітників підприємств, організація стажування майстрів виробничого навчання.

Це зумовлено низкою чинників: інвестування в технології виробництва, обладнання й інструменти, що нині використовують суб'єкти господарювання; концептуальні підходи до якісної підготовки кадрів, перехід до навчання на компетентнісній основі; потреба в навчанні впродовж всього життя; трансформація уподобань випускників закладів загальної середньої освіти, що виявляється у виборі ними тих чи тих спеціальностей для здобуття освіти; гнучкість і швидка реакція на запити ринку праці; необхідність наближення професійної освіти до вимог сучасного виробництва та задоволення запитів здобувачів освіти, зокрема дорослого населення [1].

Отже, вдосконалення практичної підготовки здобувачів освіти у навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти є критично важливим для забезпечення високої якості освіти та підготовки конкурентоспроможних фахівців. Ось кілька стратегій та підходів, які можуть бути застосовані для досягнення цієї мети:

1. *Оновлення обладнання і матеріально-технічної бази.* Регулярне оновлення технічного оснащення НПЦ відповідно до сучасних вимог і

стандартів допомагає здобувачам освіти отримувати практичні навички, що відповідають потребам ринку праці.

2. *Інтеграція сучасних технологій.* Використання новітніх технологій, таких як симулятори, САД-системи та інші інструменти, що використовуються у відповідних галузях, підвищує якість практичної підготовки.

3. *Співпраця з підприємствами.* Встановлення партнерських відносин з компаніями та промисловими підприємствами допомагає у створенні актуальних навчальних програм та стажувань для здобувачів освіти, що забезпечує їм реальний досвід роботи.

4. *Кваліфікація викладачів і тренерів.* Постійне підвищення кваліфікації викладачів ЗП(ПТ)О і тренерів, а також їх залучення до промислових практик і тренінгів, є важливим для передачі актуальних знань і навичок.

5. *Розробка модульних програм навчання.* Створення модульних курсів, які можуть адаптуватися під потреби конкретних здобувачів освіти або підприємств, дозволяє гнучко реагувати на зміни у вимогах ринку праці.

6. *Оцінювання і зворотний зв'язок.* Регулярне оцінювання результатів практичної підготовки здобувачів освіти і отримання зворотного зв'язку від підприємств дозволяє коригувати навчальні програми та підходи.

7. *Проектна діяльність і практичні завдання.* Включення реальних проєктів та практичних завдань в освітній процес допомагає здобувачам освіти розвивати навички вирішення проблем і практичного застосування знань.

Ці підходи дозволяють підвищити ефективність навчально-практичних центрів ЗП(ПТ)О і забезпечити здобувачам освіти якісну підготовку, що відповідає сучасним вимогам ринку праці.

Висновки. Отже, розглянуті вище стратегії та підходи відображають цикл взаємоузгоджених організаційно-методичних дій, що характеризується етапністю та спрямованістю на забезпечення ефективності процесу професійної

підготовки в навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Не викликає сумнівів те, що навчально-практичні центри – це сучасне освітнє середовище, ефективне функціонування якого сприяє зростанню престижності робітничої професії. Якісна підготовка конкурентоспроможних робітників є запорукою успішного розвитку та одним із найважливіших чинників економічного зростання країни.

Майбутні дослідження щодо вдосконалення професійної підготовки в навчально-практичних центрах мають бути зосереджені на детальному вивченні порівняльних підходів до практичної підготовки в різних країнах для виявлення найкращих практик і можливостей для їх адаптації в українських умовах. Також важливо дослідити вплив сучасних педагогічних стратегій, таких як проєктне навчання або активні методи навчання, на розвиток практичних навичок і компетенцій здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Власик О., Газдик М. Навчально-практичні центри в системі якісної підготовки кваліфікованих робітників. *Професійна освіта*. № 3(96). 2022. С. 48-52.
2. Купрієвич В. О. Модель професійного самовдосконалення керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти в процесі підвищення кваліфікації. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. Київ. 2018. Вип. 15. С. 41-47. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/716556/>
3. Купрієвич В. О. Підвищення кваліфікації керівників закладів професійної освіти як педагогічна проблема. *Післядипломна освіта в Україні*. Київ. 2016. № 1. С. 26-28. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726203/>

4. Купрієвич В. О. Управління підготовкою фахівців в закладах професійно-технічної освіти. Вісник науки та освіти. № 8(14) 2023. С. 568-597. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-586-597](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-586-597)
5. Купрієвич В.О., Рожнова Т.Є. Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери підприємництва в закладі професійної (професійно-технічної) освіти. Вісник науки та освіти. № 9(15) 2023. С. 446-453. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-446-453](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-446-453)
6. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів: колект. монографія / за наук. ред. С. С. Вітвицької. Житомир: Вид. О.О. Євенок. 2019. 304 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/28807/>
7. Ничкало Н.Г. Трансформація професійно-технічної системи України: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2008. 200 с.
8. Олійник В.В. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посіб. / В.В. Олійник, Л.М. Сергєєва. К. : АртЕк, 2010. 176 с.
9. Олійник В.В., Рожнова Т.Є. Управління підготовкою фахівців у закладах професійно-технічної освіти на засадах інноваційних технологій. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка»)*. № 14(32). 2023. С. 409-418. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14\(32\)-409-418](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-14(32)-409-418)
10. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади: монографія / авт. кол. : Ничкало Н. Г., Радкевич В. О., Щербак О. І., Дорошенко Н. І., Василенко О. В., Скульська В. Є. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 268 с.
11. Розвиток педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ в післядипломній освіті (теоретико-методичний аспект): монографія / В.І. Ковальчук. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2014. 396 с.

12. Сергеева Л.М. Теоретико-методичні основи управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: автореф. дис. д-ра пед. наук. Київ. 2013. 40 с.
13. Сергеева Л.М., Стойчик Т.І. Конкурентоздатність як умова професійного становлення фахівців: монографія. Дніпро: Журфонд, 2020. 181 с.
14. Сергеева Л.М., Стойчик Т.І., Мартиненко К.В. Організація професійної підготовки фахівців електротехнічного профілю в навчально-практичних центрах закладів професійної (професійно-технічної) освіти. *Наукові записки малої академії наук України*. Київ. 2022. 3(25) С. 145–154.
15. Сорочан Т. М. Технології освіти дорослих у вимірі трансформації професіоналізму фахівців. Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент»: кол. монографія / за наук. ред. М. О. Кириченка, Л. М. Сергеевої. – Київ: вид-во Ін-ту обдарованої дитини НАПН України. 2018. 440 с. С. 82 – 101.
16. Стойчик Т. І., Сергеева Л.М., Мартиненко К. В., Хоцкіна С. М. Технологізація як напрям модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної освіти. *Наукові записки малої академії наук України*. 2(27). 2023. С. 59–69.
17. Управління розвитком професійного навчального закладу: праксеологічні засади : навч. посіб. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. Київ : Ліра-К, 2017. 124 с.
18. Romanova, G., Petrenko, L., Romanov, L., Kupriyevych, V., & Antoniuk, L. Digital technologies as a driver of professional development of teachers of vocational education establishments. (2022) *Education and Upbringing of Youth in New Realities: Perspectives and Challenges*, Youth Voice. Journal Vol. IV pp. 67-80. ISBN(ONLINE): 978-1-911634-60-7 (Scopus) URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730404/>